

Krempite i Kosovo*

Tatjana Papić**

U senci krize oko carinskih prelaza, još uvek ostaje nerešeno jedno važno pitanje

Bled je čuven po krempitama, ali je mogao da postane čuven i kao mesto u kome se dogodio zaokret u politici Srbije da ne prisustvuje međunarodnim konferencijama s predstavnicima Kosova – da se to stvarno desilo. Naime, Bledski forum 2011, koji se održavao od 9. do 10. septembra, bio je prvi međunarodni skup na kome su učestvovali zvaničnici kako Srbije (ministar spoljnih poslova, Vuk Jeremić) tako i Kosova (ministari spoljnih poslova, Enver Hodžaj, i ministar infrastrukture, Fehmi Mujota). Ipak, oni ustvari nisu zajedno učestvovali na konferenciji jer je, slučajem ili diplomatskim manevrom, prištinska delegacija bila na skupu prvoga dana, a Jeremić sutradan. Stoga se čini da će Bled nastaviti da bude čuven po krempitama. Zaokreta u srpskoj srpskoj politici (ne)učeešća na međunarodnim konferencijama sa Kosovom još nema, iako je on preko potreban pošto dosadašnja politika ne samo što ne služi međunarodnim interesima Srbije, nego je, kako će se ovde pokazati, formulisana na potpuno pogrešnim međunarodno-pravnim pretpostavkama.

Od kako je Kosovo proglasilo nezavisnost, zvaničnici Srbije su odbijali da prisustvuju skupovima na kojima su se pojavljivali predstavnici Kosova obrazlažući to stavom Srbije da ne prizna Kosovo i poštovanjem Rezolucije 1244 Saveta bezbednosti UN. No, analiza argumenata koje je Srbija tim povodom davala, pokazuje da nije moguće jasno utvrditi koji se kriterijum primenjuje u odlučivanju da li će se prisustvovati nekom međunarodnom skupu na kome prisustvuju predstavnici Kosova. Zvaničnici Srbije su nekada govorili o potrebi “asimetričnog” predstavljanja Kosova oličenog u prisustvu UNMIK (Sarajevska konferencija (jun 2010)) a nekada naglašavali činjenicu da je na konkretan skup pozvan predsednik Kosova ili premijer (npr. Varšavski samit i Samit Kroatija (jul 2011)).

Pored toga, postoji nedoslednost u stavu Srbije povodom učešća na konferencijama na kojima se primenjuje „formula Gimnih.“ Format ove formule podrazumeva nepostojanje tabli s imenima država učenika na konferencijskom stolu. Nekada je Srbija insistirala na njenoj primeni (Sarajevo), a nekada i pored primene te formule nije učestvovala na skupu (Brdo kod Kranja (mart 2010)). Takođe, valja napomenuti da primena „formule Gimnih“ u svakom slučaju ne obezbeđuje ono što zvaničnici Srbije nazivaju „asimetričnim“ predstavljanjem Kosova, budući da su kod njene primene svi učesnici „simetrični.“ Naime, svi su predstavljeni na isti način – samo svojim imenom.

Takođe, na prvi pogled se čini da je Srbiji bilo od suštinskog značaja da kosovsku delegaciju prati UNMIK, jer je stav Srbije je da samostalno učešće Kosova u međunarodnim odnosima, uključujući i međunarodne konferencije, protivreči pravnom režimu Rezolucije 1244, prema kome samo UNMIK predstavlja Kosovo. Međutim, i tu se uočava nedoslednost. Naime, na sastanku Procesu saradnje u Jugoistočnoj Evropi u Bugarskoj (maj 2008), Srbija je napustila skup uprkos tome što je delegacija Kosova bila u pratnji šefa UNMIK (on se najpre obratio skupu, a potom reč dao predstavnicima Kosova). Dve godine kasnije, u Sarajevu, ne samo da to nije bio problem već je bio jedan od uslova koji je Srbija iznela za svoje učešće na konferenciji.

S druge strane, čini se da Srbija smatra ključnim i pitanje nivoa državnih zvaničnika koji prisustvuju konkretnom događaju. Naime, predsednik Tadić nije prisustvovao Samitu u Varšavi, konferenciji na Brdu kod Kranja i Samitu Kroatija, koji su se odvijali na nivou šefova država, dok je Sarajevskoj konferenciji, na kojoj su učestvovali ministri spoljnih poslova, prisustvovao i naš ministar. Stoga, izgleda da srpske vlasti smatraju da se prećutno (implicitno) priznanje može dati prisustvom šefa države na multilateralnom sastanku zajedno s predsednikom Kosova, ali ne i zajedničkim prisustvom ministara spoljnih poslova. Međutim, ovo ne može biti argument, budući da i šef države i ministar spoljnih poslova prema međunarodnom pravu imaju pravo da zastupaju državu u međunarodnim odnosima bez posebnog ovlašćenja, pa tako i da priznaju neku novu državu.

No, i pored ovih nekonzistentnosti, nesumnjivo se može uočiti određena evolucija i „omekšavanje“ stava Srbije. Posebno treba pozdraviti odustajanje od insistiranja da se Kosovo ni u kom slučaju ne može obratiti jednom međunarodnom skupu, čak ni kada mu za to dâ

ovlašćenje Specijalni predstavnik Generalnog sekretara UN, šef UNMIK. Ovo naročito zbog toga što svako kome šef UNMIK dâ ovlašćenje da se obrati jednom međunarodnom skupu u stvari istupa u ime UNMIK, koji prema pravnom režimu Rezolucije 1244 ima ovlašćenje da zastupa Kosovo u međunarodnim odnosima.

Neprisustvovanje Srbije međunarodnim skupovima na kojima učestvuju predstavnici Kosova je, sa stanovišta međunarodnog prava, potpuno nepotrebno. Naime, pravila međunarodnog prava predviđaju da je priznanje nove države diskrecioni, slobodan i jednostrani akt, kojim se odražava *namera* već postojeće države da uspostavi odnose i razvija saradnju s novostvorenom državom. Ta namera može biti izražena izričito ili prećutno (implicitno). Praksa država pokazuje da se namera prećutnog priznanja ne očituje pukim učešćem na međunarodnoj konferenciji s nepriznatom državom. Drugim rečima, namera države da prizna novu državu se svakako ne izražava tako što će njihovi predstavnici disati isti vazduh na nekoj međunarodnoj konferenciji, sedeti i razgovarati za konferencijskim stolom ili jesti krempite u pauzi. Ako se zajedničkim prisutvovanjem na međunarodnom skupu želi priznati nova država, onda se ta namera mora jasno izraziti. Ipak, države koje ne žele da priznaju novu državu s kojom učestvuju na međunarodnoj konferenciji nekada, za svaki slučaj, naglašavaju da u aktu učestovanja ne postoji namera priznanja kako bi izbegle suprotna tumačenja.

Treba pomenuti da ni zajedničko članstvo s Kosovom u višestranim međunarodnim ugovorima ne predstavlja akt prećutnog priznanja. Inače bi se smatralo da je Srbija priznala Kosovo još 29. juna 2009, kada je ono postalo ugovornica Sporazuma o MMF, čiji je Srbija već bila član.

Politika koju Srbija sprovodi povodom učešća Kosova na međunarodnim konferencijama i sastancima nije samo nepotrebna sa stanovišta međunarodnog prava, već je i štetna, osim ako ne smatramo da se mora po svaku cenu (pa i na srpsku štetu) sprečiti učešće Kosova na nekom međunarodnom skupu, što bi bilo iracionalno. Naime, Srbija neprisustvovanjem na međunarodnim konferencijama sama sebi uskraćuje mogućnost da se bori za ostvarenje svojih interesa i konkretnih spoljopolitičkih ciljeva. Nijednoj državi nije u interesu da ne prisustvuje međunarodnim konferencijama. Posebno joj to ne može biti u interesu kada takvu odluka zasniva na neutemeljenom strahu od implicitnog priznanja. Pored toga, promena ovakve politike izgleda neophodna zbog pridruživanja Srbije EU. Naime, u Izveštaju o napretku Evropske komisije se

naglašava da se mora naći održivo rešenje zajedničkog prisustva Srbije i Kosova na međunarodnim skupovima, budući da je to osnov inkluzivne i funkcionalne regionalne saradnje, koja je suštinski deo procesa pridruživanja.

U zaključku, nesumnjivo je da bi Srbija trebalo da odustane od prakse neprisustvovanja na međunarodnim konferencijama i sastancima na kojima se pojavljuju zvaničnici Kosova, budući da zajedničko prisustvo na takvim skupovima ne podrazumeva priznanje Kosova, dok je odustvo Srbije štetno po njene interese. Eventualno, srpska delegacija može svaki put, najbolje pri prvom obraćanju njenih predstavnika konkretnom skupu, da dâ izjavu kojom bi ponovila svoju stav prema pitanju da li je Kosovo država. To može da otkloni iracionalni strah da će se Kosovo na taj način prećutno priznati, ali i da omogući da Srbija koristi svaku priliku da se zalaže za ostvarenje svojih interesa, uz krempite ili bez njih.

*Objavljeno u dnevnom listu Danas, 26.09.2011.

**Autorka je docentkinja međunarodnog javnog prava na Pravnom fakultetu Univerziteta Union.